

BELOKRANJEC

SLOVENSKI KMET

GLASILO DOLENJSKIH KMETOV.

Geslo: Na delo za staro pravdo slovenskega kmeta.

Izhaja okrog 1. in 15. vsakega mesca. — Naročnina za celo leto znaša K 2. Vse pošiljatve prosimo na naslov: Belokranjec, Ljubljana, Breg št. 12.

II. letnik.

Ljubljana, dne 1. vel. travna 1909.

Štev. 9.

Tehnika, promet in kmetija v hodočnosti.

(Predavanje v berlinskem društvu nemških inženirjev.)

Zaradi tekmovanja med narodi je nastala živa potreba, da se vse narodnogospodarske sile združi, da se povzdigne narodovo blagostanje. Po besedah elektrotehnika V. Siemensa ostanejo v tem boju zmagalci oni narodi, ki bodo najbolj znali izkoristiti naravoslovne vede. Ena glavnih nalog izkoriščanja naravoslovja — tehnike — ni le v tehničnem, temveč tudi v narodnogospodarskem oziru ta, da se na domesti človeške in živalske delavske sile s strojnimi silami. Pri velikih napravah za proizvodnjo sil se to godi zelo uspešno. Slabše gre to pri mnogo manjših silah po malih mestih in po kmetih, in to glede prometa ter pri obrtnih in kmečkih opravilih. Tu še ni nadomestil za človeške in živalske delavske sile. Sicer je že mnogo naprav, ki zalagajo take kraje z električnim tokom; toda vse le večinoma životarijo ter ne morejo dajati vedno dosti poceni silo. Če hočemo, da bo naprava uspela in vstanoviteljji kaj imeli od nje, je tudi tu treba vpoštevati vporabo sile po celi okolici. Na drugi strani pa zopet vidimo, da

je vzrok propadanja kmetijstva treba iskati baš v pomanjkanju poceni sile, ki bi nadomeščala delavce in konje, potrebne za živinorejo, namakanje in poljedelstvo. Če poleg tega kraj še nima lahko dostopne železnice, moramo šteti med vzroke propadanja kmetije tudi drag dovoz in odvoz gnojil in pridelkov.

Ker so stranske železnice za te namene predrage ter se jih komaj še izplača delati po redko obljudenih krajih, bo treba torej po dosedanjih cestah napraviti železnice z tirom ali brez tira. To morejo deloma kmetje sami napraviti tako, da si nabavijo en ali več motorovih voz za prevažanje tovorov. električni tok se pa vzame od vrhnega žičevja skupne električne naprave. To je vsekakor cenejše, kot dragi, zlasti pozimi malo rabljivi konji. In sicer je na mestu enostaven ali dvojen tir le tam, kjer vozi večje število voz, dočim se je pri odcepkih do posameznih kmetij in poslopij zadnja leta često dobro izkazala brez tirna proga. Motorski vozovi morajo biti tako narejeni, da lahko na poljubnem mestu zapuste tir, napravljen iz znanih pražcev oblike U, že zato, da si se morejo vozovi ali vlaki izogibati. Seveda služijo take naprave lahko tudi javnemu

prometu, katerega bi naj vpeljale in vodile občine, ker bi jim dalo nove, gotove dohodke. Razven tega bi se moglo urediti promet z bodočimi samotežnimi vozovi (avtomobili). Če bi se pa poznejše težki samoteži zboljšali in postali cenejši, bi se pa seve najbrž ne moglo shajati brez potrebnega tira. To bi pomenilo tudi zanje velik napredek, ker bi mogli tok jemati z elektrovodnih žic, ter bi jim ne bilo treba saboj voziti, obdrževati in vzdrževati obratne sile.

Kadar bo večji okraj preprežen z tiri in elektrovoodom, se bodo gotovo dobili ljudje, ki si nabavijo radi tega predpogoja samoteže (avtomobile). Tu se torej ne gre mogoče zato, da se odpravi samo bogatašem dostopni auto, temveč da se omogoči tudi trgovcem in obrtnikom nabavo prometnega sredstva, ki omogoča prosto izrabo časa. Če pa napravijo ljudi neodvisne od rednih časovnih voženj, pa nikakor ne osvobodijo popolnoma od prostora, razen če bi se po vseh cestah položilo tire. Taka naloga je pa nekaj velikanskega in mogoče izvedljiva le za državo, zlasti če bi se zato lahko opustilo zidanje gori omenjenih stranskih železnic, ki se ne izplačuje. Stroški zanje znašajo namreč okrog

Podlistek.

Pomladni glasi.

Le pevaj, pevaj tičica,
le pevaj mi glasno,
saj tvoje srce ne pozna
bolesti ne gorja.

Tvoj mili spev, tvoj spev mehak
uteši mi srce,
ko vlega v bolno dušo mrak,
tvoj spev je lek sladak.

Zeleni log, cvetočo plan
zbudila je pomlad
in v moji duši vstaja dan
ljubavi sladke san. —

Zapeval slavec v mlado jutro je
sladko svoj spev čez plan
razbile so otožne se megle, —
ko vstal je beli dan.

In iz zelenja zašumelo je
sto novih, živih nad,
glasno je zaklicalo v svet srce:
„Prišla je spet pomlad!“

Prepevale so tičice
po gozdu so zelenem,
prepevale so pesmice
v raju so zgubljenem.

In tudi jaz sem pevala
ne o zgubljenem raju,
ljubav sem razodevala
in pela sem o maju.

Vprašala me je tičica
če sem še vedno sama,
jaz pa sem ji povedala,
da nočem biti mama. —

Tihozor.

Prošel je maj . . .

Polna je nežnih cvetov
sopla pomlad blagoslov
daleč po tihi livadi,

ko sva v objemu mi dva
v noči sedela sama
vživala srečo ljubavi.

Bilo nekdanj je . . . In zdaj? —
Prošel cvetoči je maj
tiho pod oknom mladenki

Tihozor.

Potres v Južni Italiji.

(Dalje.)

Radi roparjev so proglasili izjemno stanje. V Mesini sami so jih aretirali 200 in jih postavijo pred vojno sodišče. Nekega narednika, ki je imel pri sebi več tisočakov, a ni mogel povedati, odkod jih ima, so na mestu ustrelili.

Zadnji potres na Siciliji in v Kalabriji spada med največje, kar jih je bilo do danes. Največji potresi, za katere ve zgodovina, so bili: potres leta 90 po Kr. rojstvu, povodom izbruha Vezuva, ki je razdejal mesta Herculanium, Pompeji in Stabije; potresi leta

120.000 K za 1 km, torej več kot petkrat toliko, kot cestni tir. V prometno političnem oziru delujejo takšne pomožne železnice tako, kot stranske proge, ki dovažajo blago na glavne proge. Cestne proge bi torej železnicam ne mogle delati konkurence, ker je njih prometni obseg bistveno manjši, kot na železnicah.

Zaradi primeroma malih stavbnih stroškov za take cestne tire bi se naprave pri živahnem javnem in zasebnem prometu gotovo izplačevale, same zase in kot del gori omenjenih po celi deželi razmreženih obratnih naprav. Te naprave bi gnale po mestih pomožne stroje za rokodelce, na kmetih pred vsem mlatilnice, čistilnice, rezalnice itd. Važna naloga bi tudi bila, da bi se počasi upeljalo oranje z električnim plugom. Po podatkih nemškega zemljedelskega ministerstva so dokazali poskusi, da bi se dalo z primernim gnojenjem in globokim obdelovanjem pridelek žita podvojiti, tako da bi ga n. pr. na Nemško ne bilo treba nič več uvažati.

Skoraj ravno tako važno vprašanje je oskrba vode za na kmete. Zaradi propustnih gnojnih jam je po kmetih pitna voda po navadi povsod zelo slaba. Legar (tifus) razsaja ponekod stalno. Dalje je pomanjkanje vodovodov naravnost osodepolnega pomena za zelo zaostalo sadjarstvo in vrtnarstvo na Nemškem (velja še v mnogi večji meri za naše kraje. Ured.) Temu je mogoče odpomoči le z zadostnim namakanjem. Zaradi velikih delavskih mezd je popolnoma izključeno na stari način vodo pumpati z rokami. Ravno tako je treba veliko vode pri živinoreji, zlasti pri pitanju svinj, ki lahko vzcvete tudi tam, kjer se goji dosedaj le krompir za tovarne za špirit. To pitanje živine se mora vršiti popolnoma industrijsko, da se izplača.

Če se upelje poceni enerzija na kmete, to sploh vse kmetovanje industrializira in okrepi tako, da mora dosedanja razlika med njo in veleobrtjo izginiti.

Razume se samo po sebi, da se razširi elektriška razsvetljava, če se po kmetih vse

prepreže z obratnimi napravami. Čeprav je to za razsvetljava stanovanj po kmetih manjšega pomena, se vendar ne sme podcenjevati za dvorišča, hleve in pode zaradi večje varnosti pred ognjem, kot je to pri petrolejkah ali svečah. Petroleja se največ porabi po kmetih. Če bi se vpeljalo električno, bi se torej dovoz inozemskega petroleja znatno zmanjšal. Zanimiv pojav je, da se bo z omenjeno elektrizacijo sploh zmanjšal dovoz raznih izdelkov, ker se jih bo več doma pridelalo, oziroma dobilo nadomestilo. Razen petroleja pride v poštev posebno žito, moka, sadje, zelenjava in meso v vrednosti mnogih milijonov. Dosedanje proizvodnje za električno silo dajejo in dele električni tok najrazličnejših vrst in napetij, tako, da so nastale razne težave radi stavbe in splošne uporabe motorjev in delavnih strojev za vporabljalce in pri razširjanju strojnih obratov. To se bo še bolj pokazalo, če se tirne proge znatno razširijo, kjer bo treba, da se bodo obratne naprave medsebojno podpirale in izpopolnjevale.

Ker se bo za obratne naprave po deželi po sklepu nemškega zemljedelskega drž. sveta skrbelo za postavne kredite, nastanejo velike zmešnjave, če se ne določi kmalu važnih tehniških enot. Tu je treba upoštevati:

1. lego obratne naprave napram odjemalcem in dovoz kuril (črnega in rujavega premoga, šote, plinov iz visokih peči, uporaba že obstoječih obratnih naprav), izključitev negospodarske tekme;

2. vrsta toka, napon, žicovod in razdelitev; cene;

3. poslovna okrožja za obrtne in zemljedelske naprave, vodne naprave;

4. za tirne in breztirne proge: širina proge, prerez tirnic (šin), povprečnik (profil) vozov, prometne uredbe.

Ta množina nalog nam že kaže, da bi zelo mnogo pripomogel k njih rešitvi, še dostikrat v takih slučajih uspešno delujoč odsek, sestajajoč iz raznih poklicev, zastopnikov oblasti, društev, zadrug in drugih interesentov, ki bi stvar proučeval. (Kdaj se pa

kaj naši „kmetški“ poslanci začno zanimati za take stvari.)

Že sedaj je pa treba poudarjati, da pripade državi velika naloga izvesti potrebne korake. Pride namreč v poštev mnogo vprašanj javnega prava, kot vporaba javnih cest za tire in žicovode, razlastitev itd. Zaradi tega se razume samoposebi, da v onih slučajih, ko država ne zida in opravlja sama obratnih naprav in tirov, da zasebnikom dovoljenje samo pod tem pogojem, da se drže tehniške enotnosti, in proti pravici event. poznejšega odkupa.

Ker je jasno, da bi se podobne naprave, ki bi obsegale vse obrate, izplačevale, bi imela država kot podjetnik znaten vir dohodkov. To pa tem bolj, ker ona dobi potrebna stavbna sredstva v obliki državnih posojil za mnogo nižjo obrestno mero, kot zasebne družbe. Država bi lažje, kot zasebni podjetnik zidala in vodila take naprave tudi zaradi velikih dotik takih splošnokoristnih, po vsi deželi razširjenih naprav.

Dohodki iz teh naprav bi lahko nadomestili nameravani davek na električno; kot je ta nepriljubljen, tako bi se rado videlo tak vir dohodkov. Ta bi bil v bistvu sicer tudi davek, toda tikel bi se nove naprave, od ktere bi imele korist vse strani. Občine in zadrge bi čakala velika naloga razpeljave električne sile, naprave elektr. gnanih vodnih stavb in javnega prometa po cestnih tirih, kar bi jim gotovo dajalo tudi lepe dohodke.

Dalje bi bilo treba premotriti vprašanje, če je sedaj umestno, tako ogromno podjetje izvršiti. V tem oziru je treba razen gorenjih vzrokov opozoriti tudi na oslabitev veleobrti. Sedaj lahko da vse potrebno vsekakor mnogo cenejše, kot za časa visoke konjunktore. Da, radi tako velikega podjetja bi se mogel razviti zopet razcvit. Tega bi bilo želeti tembolj, ker bi se pregovor o medsebojnem uplivu lahko pisalo tudi takole: če ima veleobrt denar, ga ima tudi kmet.

Kar se tiče končno razmerja železnic napram elektrotehniki je neglede na visoke nabavne in izplačne stroške ta obratna sila

19. in 526 po Kr., ko je v deželah ob Srednjem morju vsakikrat poginilo po 120.000 ljudi; potres 18. decembra 1631, ki je ubil v Napolju 3000 ljudi; leta 1692 je razdejal potres Port Royal na otoku Jamaika in ubil 3000 ljudi; leta 1693. je razdejal potres na Siciliji 54 mest, med njimi Katanijo, uničil je 300 vasi in ubil 60.000 ljudi; leta 1724. razdejal je potres v Južni Ameriki Limo in Calao in pokopal pod razvalinami 18.000 ljudi. Potres v Lizboni 1. novembra 1755. se je čutilo preko dvanajstega dela vse zemeljske krogle, razdejal je Lizbono in uničil 60.000 ljudi; potres v Kalabriji 5. februarja 1783. je razdejal mnogo mest in vasi. Vsled potresa v Riobambi dne 4. februarja 1797. sta zlasti trpeli republiki Ekvador in Peru, ubitih je bilo pa 40.000 ljudi. Potres v Caracasu 26. marca 1812. je uničil nad 20.000 ljudi, 11. januarja 1839. je bil po potresu razdejan na Martinaku Fort de Frommen, a poginilo je 700 ljudi; 13. avg. 1867. je potres upostošil Ariko, Ikik, Takuk

in druga mesta v Peru in Ekvadorju. Ubitih je bilo okolu 70.000 ljudi, uničenega imetka v vrednosti 1200 mil. kron. Potres na otoku Hijo 3. aprila 1880 je razdejal 14.000 hiš in ubil 3541 ljudi; potres 27. avgusta 1883 in naval morskih valov, ki je sledil izbruhu Krakatarja, je razdejal mesto Andšar na Javi in ubil 35.000 ljudi; potres na Iskiji (blizu Napolja) 28. julija 1883. je uničil Casamiciolo in 2400 ljudi; potres v Overi Mino v srednje Japonski 28. oktobra 1891. je upostošil nad 200.000 hiš in ubil 7000 ljudi; vsled potresa na severni obali japonskega otoka Nipona 15. junija 1896. je propalo 27.000 ljudi; potres meseca februarja 1902. je razdejal Šemaho na Kavkazu in ubil 4000 ljudi. Dne 18. aprila 1902. je potres upostošil republiko Guatemalo, razdejal mnogo mest in ubil veliko število ljudi; potres združen z izbruhom Mont Pelea dne 18. maja 1902 je uničil St. Martinik in 20.000 ljudi. Meseca septembra 1905. je potres v Kalabriji razdejal Palmi in mnoga

druga mesta. V živem spominu je še potresna nesreča, ki je zadela Valparaizo in St. Francisko.

* * *

Kot kažejo gori navedeni podatki, potresi niso na svetu nič redkega in smo imeli že dosti velikanskih nesreč vsled potresa.

Naravno je, da si je človeštvo že davno postavilo vprašanje:

Kaj je potres? ter si skušalo na nje v raznih časih različno odgovoriti. Naj navedemo nekaj takih odgovorov.

„Potres povzročijo hudobni duhovi (hudiči),“ pravijo Kitajci. „Zato jim je treba žrtvovati, da preneha potres.“

Indijanci v Peru pripovedujejo tako:

„Kadar se zemlja trese, je vstal bog s svojega prestola, da bi seštel ljudi. Čim se dotakne njegova božja noga zemlje, se zemlja strese in spregovori z globokim glasom. In tedaj je treba, da vsi ljudje zbeže ven in kriče: Gospod, tu, tu smo, preštej nas!“

Dahomejci mislijo, da izražajo duhovi umrlih načelnikov s potresom svojo neza-

proti parnim lokomotivam zato predraga, ker se poleg velikih izgub za premembo za delo potrebne množine na železnici preveč menjajo, da bi bilo mogoče izplačljivo proizvajanje sile. To razmerje se je zaradi povišanja cen za kurila še poostriilo. Spremenilo bi se pa mahoma, če bi bile po celi deželi postavljene centrale, ki bi imele že veliko drugih odjemalcev, tako da bi vlaki lahko vsak čas dobili iz ene ali druge centrale „poljubno množino enerzije.“ Fränkel.

Nekaj za našega kmeta.

„Dobro jutro Tone!“ „Bog ga daj gospod župnik.“ Dragi Tone, li veš do kruha pot? Ti porečeš gotovo vem. Kovček v roko pa hajd v Ameriko, tam je kruha v ozbilji. Ne boš Tone kaše pihal! V Ameriki so trusti zaprli kruh delavcem in so ga zaklenili z desetimi „rigelci.“ Ne preostane Ti sedaj družega, nego doma ostati. Ako pa hočeš doma živeti brez dolga zapomni si to-le:

1. Ne reci, kakor moj oče in moj ded, tako bom delal tudi jaz. Ampak reci, vsak stan napreduje z duhom časa, tako hočem tudi jaz napredovati. Kar sta zamudila moj ded in moj oče, to hočem popraviti jaz.

2. Ne reci, da Ti bo že Bog pomagal, ampak reci, da si boš pomagal sam in potem ti bo tudi Bog pomagal. Ne veš, da je zapisano: „Človek pomagaj si sam in jaz ti bom pomagal.“

3. Ne reci, da ti vse veš, ali pa le nekateri posamezni gospodje; ampak reci, da vsi ljudje vse vedo. Zato poslušaj vsakega. Kar slišiš pa dobro premozgaj, saj ti je dal Bog glavo in možgane, da z njimi misliš. Resnico in vse kar ti je koristno obdrži, laž in vse škodljivo pa odbaci.

4. Ne sodi drugih ljudi, da ne boš sam sojen! Misli, da si ti najslabši in da se hočeš poboljšati. Hinavcem pokaži vrata, pa naj si bodo tudi v gosposki obleki.

5. Kar ne veš in ne razumeš vprašaj. Pa ne vprašaj samo enega, ampak dva.

dovoljnost, da se je treba vojskovati in žrtvovati ujetnike.

Grkom je stresal zemljo in morje pod-morski bog Pozejdon; zato so peli ob potresu Lacedomonci zahvalno pesem njemu v čast, ki se je končala s prošnjo: „Pozejdon podri prebivališča barbarov!“ — So to pod zemljo zvezani giganti, hudobni duhovi, ktere so potolkli bogovi s skalami; ti stre-sajo svoje okove in stegujejo svoja skrčena telesa. — Pod ognjenikom otoka Ishije leži velikan Tifej, so verovali Grki, ki so tudi mislili, da ima pod ognjenikom Etno bog Vulkan s svojimi korenjaškimi pomočniki

Stari severni narodi so zopet pripovedovali: „Bog ognja Loki leži zvezan v jami, nad njim visi gnjusna kača, ki mu kaplje v obraz strup. Lokijeva žena prestrega sicer strup v skledico, toda včasih pa le pade kakšna kapljica strupa Lokiju v obraz, in tedaj bog ognja zarjove od bolečin in skrivi ude, da se zemlja strese.“

Pregovor pravi: „Da se resnica prav spozna, treba je čuti obe plati zvona.“

6. Ne misli, da je ta, ki kriči in se toguje nad brezverci zato že veren. Veren je le oni, ki spolnuje božje zapovedi. „Ne po besedah in ne po obleki boste spoznali moje učence ampak po njih dejanjih“ je rekel Kristus.

7. Ne vstraši se vsake majhne sapice pa tudi ne viharjev. Neizprosni bodi mož jaklen za pravice svoje in svojega bližnjega.

8. Zapomni si, da priden in pameten človek najde za vsakem vogalom komad kruha. Kdor išče ta najde. Grunt pravi: „Če nočeš ti mene, bom pa jaz tebe!“

9. Naši stari so rekli: „Če kupuješ, česar ne potrebuješ, boš prodajal kar potrebuješ. Predno izdaš vinar, ga dvakrat še v roki preobrni, kajti denar dela denar.“

10. Geslo ti bodi: „Kmet s kmetom za kmeta.“ V slogi je moč. Kdor ščuje kmeta proti kmetu, ta ga hoče zaslužiti. Svoje poslance izbiraj si kmet sam iz svoje sredine in ne po priporočilu drugih, ako hočeš biti deležen drobtin z bogato obložene mize, kamor so položili posojenih 10 milijonov kron, katere pa boš moral plačevati tudi ti Tone. Z Bogom!

Zadružništvo.

Elektriška vas. Češki kmetje začinjajo že splošno in dobro spoznavati, kako morejo zboljšati svoje razmere, in odkod dobe v ta namen pomoči. Vstanavljajo čim dalje tim mnogobrojnejše zadruge v najraznovrstnejše namene. Začenjajo rabiti za obrat svojih strojev elektriko, katera jim more izkazovati najtočnejše, najcenejše in najkomodnejše usluge. Iz podobnih vzrokov je nastala pred kratkim tudi „Zeljarska zadruha“ v Vjekoših pri Kraljevem Gradcu, ki si je vzela za nalogo racionalno izrabiti svoj najbolj gojen pridelek, zelje. Ta slučaj je zanimiv nad vse, zato mu posvečamo tu malo mesta. Vjekoše je vas, ki šteje okrog 400 prebivalcev in 50 hiš, večinoma kmetij. S pri-

Drugi nazor severnjakov pravi: „Ne tako, temveč potres dela ogromna kača Midgard, ki leži okrog cele zemlje, in kadar jo stisne, zemlja poka in vzdihuje.“

Prebivalci v Južni Ameriki menijo, da plava po notranjosti zemlje ogromen kit (riba) in opleta z repom. Japonci mislijo, da leze pod zemeljsko skorjo ogromna želva, Indi pa pravijo, da je to hudič Leviatan, ki obkroža s svojim telesom celo zemljo in jezen tolče z repom po morju, kadar solnce preveč žge.

Verni katoličani trdijo zopet, da se bog jezi nad ljudmi, ker so premalo verni, da je treba torej moliti in duhovnom dajati za maše, da se bog potolaži.

Tako vidimo, da si človeštvo pod upli-vom vere razlaga grozno nesrečo potresa s svojo domišljijo, večinoma kot posledico jeze svojega boga. (Dalje prih.)

delovanjem zelja se pečajo tam vsi posestniki polja. Obratni motor, ki je postavljen v zadružni ribežarni za zelje, rabijo tudi za proizvajanje elektriške sile in od 50 hiš v občini je 42 odjemalk elektrike. Elektrarna je stekla dne 15. vel. srpana 1907. ter je umeščena v prizidku pri zeljarni; naftovi motor, močan 12 HP, žene generator za enosmerni tok. Ta žene stroje v zeljarni in je razpeljan po celi občini za svečavo in obrat gospodarskih strojev. Tok se računa po množini, katero namerijo števeci za svetlobo (skup z prispevkom za števec) po 80 vin. za kilovatovo uro, za pogon po 40 vin. Žarnic imajo 223, od teh sveti 20 z močjo 10 sveč, 10 po 5, ostale po 16. Pogon naftovega motorja velja na 1 H in 1 uro po narejenih poskusih okrog 4 vin. (Torej $12 \times 4 = 48$ vin. za uro). Prevozna elektromotorja imajo v občini 2, eden na 7.5 H in 1100 obratov za mlačvo in šrotiranje, enega na 2.5 H in 650 obratov za reznice, sesalke itd. Razven tega je 5 H stroj na ribežnem stroju in 2.5 H naravnost spojen s sredobežno sesaljško za vodo v ribežarnico, dalje „prenosen zaseben motor na 3 H, dva električna li-kala, en stroj za kuhanje in električna peč. Občinskih žarnic je 14. V prvem nadstropju zadružnega poslopja je ribežarnica. En voz za drugim privaja cele kupe krasnih zeljnatih glav, zrastlih na rodovitni „Zlati prog“, katere skladajo z vozov na asfaltni pod. Na podu je nizka, prevozna miza, prosta, na kateremkoli prostoru, samo nekaka vrv je privezana nanjo. V ravnini mizne plohe vidimo špiralne nože, na obeh straneh dva stebra s svedri. Svedra sta za izrezavanje štremljev iz zelene glave, z nožem se glave razrežejo. Pri tej mizi stoje tri delavke, ukusno in čisto oblečene. Ena iz njih obrne držalo na mizi, noži in svedri se veselo zavrtne, in druge dve sedaj ne morejo dosti hitro podajati glave. Dve delavki vrtate trdi štremlj in mečete glave pod nože, ki režejo drobne enakomerne zrezke. V kratkem času izgine velikanski kup zelja, katero leti razrezano skozi strop v prostor, ki leži pod ribežarno. Voz malo premaknejo do drugega kupa in v kratkem izgine zopet ta. Ta naprava se žene elektriški. Pod mizo je pritrjen na ploho motor, h kateremu drži ona vrv, in ki žene jermena, svedre in nože. Mora se premakniti le majhen držaj, in cel stroj naenkrat oživi. V 7 minutah je zribano 190 kil zelja, motor je dal nekaj čez 1 H in porabil ta čas električnega toka za 2 do 3 vin. Da se razreže 100 kil zelja, velja torej 1.23 vin. Koliko dela, truda in nesnage je, da se zreže 100 kil zelja ročno! Skozi luknje v stropu pada razribano zelje v pritično kisalnico na velike mize, kjer se nasoli, nato pa nalaga v velike kadi. V kadeh se zelje stiska, kar delajo delavci v ogromnih, čistih lesenih cokljah, ki imajo usnjate golenice do čez kolena in ki so z neprestanim umivanjem vzorno čiste. Vsa manipulacija z zeljem je v vjekoški zeljarni izredno snažna, tako da niti največjega sitneža pri obisku v zavodu ne preseneti ničesar, kar bi mogoče vzbujalo gnjus. V zadružnem poslopju je še ugodna pisarna, prijetno kurjena z električno

pečjo. Ta mala občina je križem kražem prepletena s žico. Skoro do vsakega poslopja drži napeljana žica in po stanovanjih imajo kmetje čez 200 žarnic; zvečer vidimo celo vas razsvetljeno z električno lučjo. Dvorišča, lope, hlevi in podi zvečer niso opuščeni, kot pred, ko je bilo nevarno hoditi tje z petrolejkami. Gospodarji pravijo, da se čez dan po zimi napravi več dela, in posli boljše delajo, ker se boljše vidi. Izginili so geplji, ta sredovečna mučila, ki poneumijo živino. Človek gre po občini — kaj brenči? Stopi bliže in zagleda majhen prevozen motorček, zvezan z dolgo vrvjo z žico, jermen se dene na mlatilnico in naenkrat se veselo zavrti. Na števca se pogleda številko, predno se začne in ko se konča, gospodar si zapiše to v knjižico, in prevozni motorček si zopet drug odpelje. Ni slišati pokanja z bičem, preklinjanja, nepravilnega pogona, ni saj, vode, oglja; mir vlada in petje delavcev se razlega okrog. Imajo dva taka motora, enega za večje mlatilnice, enega za manjše. Z večjim se omlati 450 kg očiščenega žita za uro, kar velja okrog 80 vin., z malo 270 kg nečiščenega žita za 37,5 vin. Sem hodijo strokovnjaki, praktični gospodarji, profesorji, gospodarski učitelji z Moravskega, Galicije, Nemškega in Ruskega gledati, kako si zna češki kmet pomagati — sam. Za napravo vsega tega se je najbolj potrudil vaški župan, gospod Černý.

Zdravstvo.

Proti alkoholu. I. Kaj obsegajo opojne pijače? — Kako nastane alkohol? Alkohol je strup. — Nekatere lastnosti alkohola. Pijače kakor pivo, vino, rakijo in druge imenujemo opojne, ker tistega, ki jih pije, opijejo in to zaradi tega, ker se nahaja v vseh snov, ki jo imenujemo alkohol. Za uživanje opojnih pijač se je zaradi tega tako razširilo, ker je bilo ljstvo dolgo časa v zmoti glede učinkov alkohola. Opojne pijače so se dolgo smatrale za koristne, celo za neobhodno potrebne in verjelo se je, da te pijače dajejo moč, in krepkost, da pospešujejo prebavljanje, da dajejo gorkoto, da bistrijo um in da imajo vsemogoče dobre lastnosti. Preiskavati hočemo jeli temu v resnici tako in videli bodemo, kaj pravi današnja veda o opojnih pijačah. Najprej moramo pa znati, kako nastane alkohol. Pivo se dela iz sladu in ta zopet iz dobrega zrnja, največ iz ječmena. Iz zrnja pa dobivamo tudi moko, iz katere se zopet peče kruh. Opijanjajo torej kaša in kruh tudi, kakor pivo? Nikdar. A vendar se dela pivo in kruh iz ravnoiste snovi. Razložek je v tem, da je v pivu alkohol v kaši in kruhu ga pa ni. Odkod je prišel alkohol v pivo? Iz ječmena se dela slad, ki je sladak. Ta se dene v velike posode, katere se napolni z gorko vodo in se dobro zmeša. Tako se raztopi sladkor, ki je v sladu, vsled česar postane voda sladka. Ta sladka tekočina se imenuje mladina in ona gosta na dnu, ki ostane, ako se opusti mladino odteči, se imenuje gošča. V mladini še ni alkohola. V mladino se deva hmelj, kar jej da grenak okus, a tudi tedaj še nima

alkohola. Tedaj se denejo v mladino še kasnice. Kasnice so rastline, ki obstoje iz malih teles, takoimenovanih bakterij, katere se lahko vidi samo z drobnogledom ali s povečevalnim steklom. Bakterije imajo zelo rade sladkor. Začne se takoj boj med bakterijami in sladkorjem; bakterije končno zmago; sladkor zgine in iz njega nastanejo dve novi snovi: alkohol in ogljikova kislina. Alkohol nastane tedaj vsled kipenja sladke tekočine. Vsled kipenja nastane alkohol i v vinu. Čisti sok grozdov še nima alkohola; ako pridejo torej v ta sladki sok bakterije in to iz zraka ali z grozdnimi luščinami, začne sladki sok takoj kipeti in sladkor se razdeli v alkohol in ogljikovo kislino. Rakija se dela slično, kakor pivo, sam da se izkopljen tekočina destilirira. Pri pečenju kruha denejo se tudi v testo bakterije in tudi tu nastane nekoliko alkohola; ali ta zgine pri daljšem pečenju. Pri izdelovanju alkohola prostih pijač usmrti se s toploto bakterije, tako da ne nastane nobeno kipenje. Z čisto navadnim poskusom se zamore dokazati, da je v vinu in pivu alkohol. Večina otrok je že videla lonc z kuhajočo se vodo. Mogoče se je tedaj kateri nagnil čez lonc z gorečo šibico v roki, da bi bolje videl. Toda šibica je vgasnila takoj, ko jo je dižal nad kuhajočo se vodo, kajti para, ki se vzdiguje iz lonca je vgasnila plamen. Vodna para torej vgasne ogenj. Slično kakor voda, zamore se kuhati alkohol. Voda kipi pri 100° C, alkohol pa že pri 78°, torej pri mnogo nižji toploti kakor voda. Tudi alkohol prehaja pri kuhanju v paro. Poskus 1. V stekleno retorto nalijmo pivo. To retorto držimo nad plamenom gorečega špirta. Prej, kakor začne pivo kipeti, izpreminja se v njem nahajajoči se alkohol v paro (še prej kakor se začne voda spreminjati v paro) ker začne alkohol prej kipeti kakor voda. Para alkohola prihaja pri odprtini retorte ven. Tu jih lahko prižgemo s šibico in vidimo, da gore z velikim modrim plamenom. Vodna para ne gori, ogljikova kislina tudi ne gori, a kakšna druga snov se tu ne more nahajati; torej je goreča para alkohol. Poskus 2. S sličnim postopanjem zamoremo i pri vinu dokazati, da ima alkohol. Vidimo torej, da se nahaja v opojnih pijačah alkohol. Alkohol je pa strup. Odkod vemo to, da je alkohol strup? Skušnje in zdravniška veda nas o tem podučujejo. V vsakem zdravniškem delu, v katerem se govori o strupih, najdemo med drugimi tudi alkohol. Na Ruskem je umrlo po uradnih poročilih v letih 1888—1893 24.481 ljudi vsled zastrupljenja z alkoholom. Iz tega vidimo, da alkohol povzroči smrt, ako se ga velika množina zavžije. Ali tudi tedaj, ako ne povzroči smrt, škodi vedno telesu. Vidimo to tudi pri drugih strupih n. pr. pri arseniku, da ne povzročijo takoj smrt, ako se jih zavživa v manjših množinah. Alkohol se lahko prišteva torej brez vsakih pomislekov med strupe; alkohol ima vse lastnosti strupov, zamore povzročiti daljšo ali krajšo bolezen in zamore nazadnje povzročiti hitro ali počasi smrt. S primernimi poskusi spoznamo lahko nekoliko najbolj znamenitih lastnosti alkohola in jih primerjamo z last-

nostmi vode. Poskus 3. Beljak svežega kokošjega jajca denimo v štiri skledice. V prvo prilijmo nekoliko dušikove kisline: beljak se skrči; v drugo prilijmo karbolovo kislino: beljak se ravno tako skrči; v tretjo prilijmo nekoliko alkohola: učinek je ravno isti kakor pri obeh prejšnjih strupih. Prilijemo v četrto nekoliko vode, tako se beljak ne zmanjša ampak postane vedno večji. Vsak otrok ve, da se sladkor v ustih rastopi. Ako denemo pa v alkohol košček sladkorja, leži tam lahko celo leto, pa se nebo raztopil. Alkohol izsesa vodo iz snovi, s katerimi pride v dotiko, in jih naredi vsled tega bolj trde. Poskus 4. V dve skledice nalijmo ricinovo olje. V prvo denimo čisti alkohol: olje se razpusti. V drugo prilijmo vode, vidimo, da ostane olje skupaj in je oddeljeno od vode. Iz tega razvidimo, da razpusti alkohol tudi olje, katero se ne razpusti v vodi. Te lastnosti alkohola si moremo zapomniti, da bodemo pozneje lažje opazovali njegove učinke na človeško telo. Videli smo torej, da imajo opojne pijače alkohol in da je alkohol strup.

II. Upliv alkohola na krvni tok. V našem telesu se nahaja kri v takozvanih krvnih ceveh, katere lahko primerjamo cevem iz tenkega gumija. Središče, iz katerega se razliva kri po celem telesu, je srce. Mislite si reko, ki teče skozi mesto. Ljudje iz dežele prihajajo na svojih čolnih v mesto in prinašajo s seboj jestvine, a iz mestnih hiš zlivajo ljudje v reko umazano vodo in mečejo v njo različne odpadke, katere odnaša reka. Na ta način prinaša reka v mesto potrebne stvari in odnaša nepotrebne in škodljive snovi. Tok krvi v človeškem telesu je podoban taki reki. S tem, da prihaja kri v posamezne dele človeškega telesa, v glavo, v noge itd., prinaša s seboj potrebno hrano in pri odtekanju odvaja nepotrebne snovi. Ako opazujemo kapljico krvi pod povečevalnim steklom, vidimo, da obstoji kri iz krvne tekočine in iz krvnih telesc. Ta krvna telesca so zopet dvojna: rdeča in bela, rdečih je pa več kakor belih. Krvna telesca so tako majhna, da jih je v kapljici, ki visi na koncu igle, približno milijon. Kakšen pomen imajo rdeča telesca? Človeško telo potrebuje hranilnih snovi, katere mu dovaža kri, pri čemur ima zelo važno vlogo hrana. Da v peči gori, ne zadostuje samo les, oglje itd. ampak je potreba tudi svežega zraka. Ako zapremo pri peči vsa vrata, ne morejo drva goreti, kajti da ogenj gori, je potreba kisika, ki se nahaja v svežem zraku. Človeško telo potrebuje k onemu procesu „gorenja“ v želodcu tudi kisika iz zraka; pri toku skozi pljuča nabirajo ravno ta rdeča telesca ta kisik in ga razdele na različne dele telesa. Videli smo, da alkohol beljak zato skrči, ker iz vseh snovi, s katerimi pride v dotiko, izsesa vodo. Ako se piknemo v prst in na kri nakapljam alkohol, vidimo pod drobnogledom, kako hitro se nehajo rdeča telesca pregibati, kako se spremenijo in kako začnejo po nekoliko minutah umirati, medtem ko kažejo za drugih okolnosti popolnoma drugačno sliko. Tako hitro in tako uničujoče pa ne deluje alkohol v krvi v telesu, kajti tu deluje v mnogo bolj redkem toku. Vendar deluje

alkohol vedno bolj uničujoče na rdeča krvna telesa, tako da ta ne morejo tako kakor prej nabirati kisik iz zraka, ter ga podeliti drugim delom telesa. Ker se pa razven tega alkohol v telesu sam razkaja, in pri tem mnogo kisika potrebuje, odvzema s tem rdečim telescem preveč kisika, in ta ne morejo izvrševati svojo nalogo. Zaradi tega nepopolnega gorenja snovi v telesnem staničevju se v njem začne nabirati toščica. Tako nastane nezdrava debelost, ki moti delovanje v telesu. (Debeli ljudje so torej tem bolj bolehn, čim „boljše izgledajo“. Ured.) Bela telesa imajo nalogo odstranjevati škodljive snovi. Piknemo li se n. pr. z nečisto iglo v prst, se začne rana kmalu gnojiti. Odkod pride to? Gnoj ni nič drugega, kakor nakopičenje belih krvnih teles. katere silijo na ranjeno mesto, kjer začnejo boj na življenje in smrt z škodljivimi snovmi. Zmagajo li škodljive snovi, nastopi zastrupljenje krvi. Tudi ta bela krvna telesa trpijo vsled alkohola ter postanejo slabša in se ne morejo več tako kakor prej ustavljati različnim škodljivcem. Osebe, katere zauživajo opojne pijače, so zato veliko bolj izpostavljene nalezljivim boleznim kakor abstinenti. Tudi je znano, da se rane alkoholov veliko bolj počasi celijo kakor abstinentov, in ako se mora alkoholika operirati, je vedno bolj izpostavljen nevarnosti, da umre, kakor pa abstinent. To največ vsled tega, ker ima alkoholik slabo kri, kajti v tej se nahaja veliko več nečistih snovi, kakor pri abstinentu. Posebno škodljivo vpliva alkohol na srce. Navesti hočemo samo najvažnejše bolezni, ki nastanejo vsled alkohola. Srce je obdano s takozvano srčno mrežo. Pod to mrežo, na strani srca, nahaja se večja plast maščobe; pri pijanem je ta plast neobičajno velika in vpliva slabo na delovanje srca; nastane takozvana „srčna napaka“. To pa postane zlasti nevarno, ako se ta mast razširi tudi čez srce, ko pride tudi v njegovo notranjost. V takem slučaju je ozdravljenje izključeno. Srce ne more več tako delovati, kakor prej, vsled tega postane tok krvi slabši, človek postane vodičen, srce mu tolče zelo ter diha težko. Tak nesrečnik koraka počasi ali vedno vstric smrti. Zelo pogosto se zgodi, da se srce tudi poveča, zlasti pri tistih, ki pijejo pivo. Srce postane najedenkrat slabše, medtem ko vedno hitreje bije; a pri tem se zahteva od srca še veliko žrtv. Pomislimo na veliko množino tekočine, katero more srce tistega, ki pije pivo, spraviti v tok. Ni torej čudno, ako nekega lepega dne srce odpove službo in pijanec vsled „srčne napake“ umre. Smrt zamore pa nastopiti naglo, srčna kap naredi konec življenju. Tudi na krvne cevi ima alkohol škodljivi vpliv s tem, da se nabira v ceveh vedno več apna; vsled tega zgubi cev svojo prožnost in postane krhka. Medtem ko pomagajo zdrave cevi srcu poganjati kri vedno bolj naprej, ne morejo storiti tega krvne cevi pijanca, ki so zgubile svojo prožnost. Na znotraj so take cevi neravne in podobne skorji dreves. V takem slučaju se lahko zgodi, da se v taki cevi krvna telesa v kaki luknjici ustavijo, druge se naberejo okoli njih, kar se vedno ponavlja,

dokler se ne sesede na onem mestu kri. To zamore biti zelo nevarno. Krvna cev se lahko s tem zamaši in to se lahko predre le ako začne srce bolj delovati. Slaba cev pri tem počasi in nastopi tako smrt; ako se zgodi to v pljučih umre za vnetjem pljuč ali pa ga „zaliže kri“. Včasih se vidi učinek alkohola na zunaj. Stalno razširjevanje vrhnih krvnih cevi povzroči rdeče obličje, včasih se razširijo nekatere krvne cevi tako, da postanejo zlasti nos in lica zelo rdeča. „Zastrupiš si kri in zastrupiš si telo“, pravi neki slaven zdravnik. Nihče izmed nas se ne bo zastrupljal s pivom, vinom ali rakijo, sedaj, ko znamo, kakšen strup je alkohol.

(Konec prih.)

Doma in na tujem.

V Ljubljani so zmagali pri dopolnilni volitvi v mestni svet v vseh treh razredih naprednjaki. Klerikalci sploh niso postavili kandidatov.

Zaradi snemanja nemških napisov so bili udeleženci obsojeni in sicer eden na 3, eden na 2 meseca zapora, drugi na krajši čas. 20 milijonov, dvignjenih iz nemške Kranjske hranilnice, vendarle ne bo nič več nazaj.

Na Štajerskem je zelo živahno volilno gibanje. Tudi tam nameravajo postati klerikalci edinoslovenska stranka. Toda štajerski narodnjaki so se jim krepko postavili po robu.

Državni zbor je začel zopet delovati. Finančni minister je poslancem povedal svoj finančni načrt, o katerem smo že zadnjič poročali v uvodnem članku. Ker je ljudstvo že tako dosti obteženo, se je že začel odpor proti tem „načrtom“. Češki in moravski deželni odbor skupno nastopita proti takemu ozdravljanju deželnih financ.

Na veleizdajniški proces v Zagreb je šel pogledat tudi češki učenjak, državni poslanec in vseučiliški profesor T. Masaryk. Njegovo mnenje o tem škandalu je bilo v hrvaških listih zaplenjeno. Profesor Masaryk stvar spravi na dnevni red v dunajskem državnem zboru, in sicer ima toliko tvarine, da bo njegov govor trajal več ur. Banu Rauhu združeni Srbi in Hrvatje lahko postavijo spomenik za pospeševanje jugoslovenske sloge.

Nemčija je zvest zaveznik Avstrije ne le v politiki, temveč tudi v nakladanju davčnih bremen. Za 500 milijonov novih davkov hočejo tam ljudstvu naložiti. V letu 1908/9, (marc/april) je država mesto proračunjenih 1257 milijonov 900.000 mark (M=1K) imela le 1105 milijonov 800.000 M dohodkov. Le pri carini so 125,800.000 M manj prejeli, kot so računali. Splošno so pri vseh točkah prejeli več, kot so računali, le 72 milijonov, a ca. 160 milijonov pa manj. — Kranjskim Nemcem svetujemo, naj se preselijo na Nemško, kamor tako hrepene. S sabo naj pa vzamejo one Slovence, ki v enomer trdijo, da Slovenec brez nemščine kruha ne dobi, da bodo videli, po čim je nemški — dolg.

Na Turškem so se zopet pomenili po turško. Sultanu in turškim duhovnikom

ni šlo v glavo, da bi poleg Veličanstva in turškega boga še kdo drug smel kaj govoriti. Zato so sredi pretečenega meseca iznenada poklali po Carigradu mladoturške napredne ministre, častnike itd., češ, sedaj bomo zopet vladali mi, na podlagi turških verskih predpisov. Mladoturki so pa iz Macedonije prišli s svojimi vojaki, postrelili nekaj turških klerikalnih hujskačev, odstavili sultana Abdul Hamida in posadili na prestol njegovega brata Mohameda V. Celu na Turškem torej ljudstvo noče duhovniške komande nič več.

Iz Bele Krajine.

Popravek. Slavno uredništvo Belokranjca v Pragi. Na priobčeno v Vašim cenjenim listu dne 1. mal. travna, 1909. št. 6/7. ter sklicujoč se na § 19. tisk. z. k. prosim sprejmite sledeči popravek: 1. Ni res da sem Macelletu častital. 2. Ni res da sem ga prosil naj se name nejezi. 3. Ni res da sem se proti njemu izrazil da se ga je ponedolznim preganjalo. Res pa je, da sem ga samo oprášal ali me kaj sovraži. Martin Matjašič, deželni poslanec. Rosalnica dne 15. mal. travna 1909. — Priobčujemo ta popravek natančno po izvorniku. Sodeč po pisavi, ga je g. poslanec dal pisati v naglici ljudskošolskemu učencu. Tudi če je res rekel Maceletu to, kar je naš list poročal, mislimo, da bi mu bilo prej v čast, ne pa v tako sramoto, da bi moral javno popravljati.

V Belokrajini je že od velike noči najlepše spomladansko vreme. Že od bele nedelje je cela Belokrajina v cvetju; trtje kaže zopet zelo lepo in ako ne pride kaka nesreča, ne bode mogel ubogi kmet letošnjega vina spraviti, ker mu je še vse posodje polno lanskega pridelka, ki ga ne more prodati. Delavci, katerih letos zelo primanjkuje, so tako dragi, da kmet ne more prenašati stroškov, ki mu jih kmetijstvo nalaga. Kar je pridelal ne more prodati, drugega zaslužka ne dobi in tako pride marsikateri v brezupen položaj in ni potem čudo, da se jih toliko vsako leto izseluje v Ameriko, kjer ima vsaj upanje, da mu boče ves trud vsaj deloma poplačan, medtem ko mora tu zastoj delati. Cena vinu je padla iz 25 kr. na 15 kr., 14 kr. in tudi po 10 kr. ali 9 kr. se ga že dobi. Ali je s tem kmetu poplačan oni trud in ono delo, ki mu ga da obdelovanje vinograda, ki zahteva velikanske stroške? Gotovo ne! Toda naš kmet trpi mirno in ves oni notranji boj, ki mu greni celo življenje, izrazi včasih v besedah, ki se tolikokrat slišijo med našim ljudstvom: „Bodemo pa ves pridelek doma izpili, da bomo vsaj včasih veseli.“ S. L. S., ki ima toliko dobrih besed za ljudstvo, tega vsega ne vidi. V deželnem zboru se razpravlja, kdo ima pravico do zajca ali gospod ali kmet, najame se 10 milj. posojila, katero bode moral vrniti kmet, a da bi se kmetu na kak način pomagalo iz stiske, za to gospoda okoli S. L. S. nimajo časa premišljevati. In kako bi tudi! Saj kakšen g. pl. Šuklje, ki sedi samo v Ljubljani ali pa na Kamnu, kmetskega stanu niti ne pozna in

tudi poznati noče, kar je že lep dokaz to, da se mu sploh ne poljubi priti niti pred svoje volilce, da bi mu vsaj eden razložil njihove želje. Koliko je gospodu za našega kmeta je tudi to lep dokaz, kako so spravili našega Matjašiča na led. Poslanec Matjašič, ki je kot pristaš S. L. S. vse žrtvoval za stranko, tako da je marsikaterikrat pustil tudi domače delo ter šel v boj za stranko, je po milosti vendar prišel do deželnega poslanca, kateri posel mu dela zopet več stroškov, kakor dobička, a g. pl. Šuklje pa, ki vleče mastno plačo mogoče do 10.000 K, vleče pa kot državni poslanec še lepo plačo letnih 8000 K. To je klerikalna doslednost — vse za kmeta. Zatorej kmetje v boj za staro pravdo, otresite se klerikalnega nasilstva, organizirajmo se, v samopomoči je naša rešitev.

Iz Vinice. Gasilno društvo na Vinici je letos obhajalo desetletnico svojega obstanka, ter izplačalo čez 10.000 K dolga in obrestij. Občina ni še prispevala niti vinarja za to blagodejno društvo. Vsa čast in hvala črnomaljski posojilnici, ki redno prispeva letnih 30 K. Ko bi ne imeli nadučitelja g. F. Lovšina, ki je ustanovnik in od začetka naš načelnik, bi gotovo naše društv obilo že zaspalo. Le njegovi ustrajnosti in za občni blagor vneti duši se imamo zahvaliti, da društvo obstoji in tako lepo napreduje. Zato smo pa našega vrlega nadučitelja imenovali ob desetletnici svojim častnim članom. — Bog ga živi še mnogo let!

Iz Podklanca. V naši viniški občini razsaja že mesec dni nalezljiva bolezen škratinka. Umorila je že 12 nedolžnih otrok.

Današnje številko je zadnje uredil dosedanji urednik, ki izstopa iz uredništva lista.

Stekel pes je vgriznil v Metliki in okolici več oseb, med njimi nekoliko otrok, ki so vse odšle že na Dunaj. Dasiravno je pasja kontumacija, vendar se dosti ne ozira

na to in vedno se vidi še pse, ki tekajo prosti okoli. Ker je bilo gotovo tudi več psov vgriznenih, bi bilo želeti, da se pazi, da se predpisi bolj strogo spolnjujejo in da se konjederec večkrat prikaže in ne samo ob sejnih.

Naročnina za leto 1909 K 2.—

na naslov

Belokranjec, Ljubljana.

Iz Novega Mesta.

Poročil se je g. Srečko Mejač, davčni asistent, z gđc. Lino Umkovo. Čestitamo!

Prosveta.

Spisi Mišjakovega Jurčka I.
Zvezek: Sosedovi purčki — Dobri bratec — V skobec ga ujemi! — Prepovedan sad — Videl je angelca — Lisica starega Boštjana — Tomažek in Jerica. Z 11 slikami. V Ljubljani. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta.“ Zopet lična knjižica za našo mladino. Človek se nehote spomni, kako smo včasih, morali vzeti v roke nemško knjigo, če smo hoteli videti ukusno knjigo. Sedaj vendar le dobé tndi naši otroci kaj boljšega. Cena 1 K, s pošto 16 vin. več je radi 11 izvornih slik in ukusne vezave na naše razmere naravnost nizka. Želeti bi bilo le, da bi se naši mladini prekrbele kaj kmalu tudi podučne knjige v tako prikupljivi obliki, ne le povesti.

Prva češka splošna delniška družba na zavarovanje **na življenje** v Pragi ima svoje glavno zastopstvo za vse slovenske dežele v Trstu. Ta družba zavaruje na življenje po najnižjih cenah in po najugodnejših pogojih.

Razne vesti.

Raziskovanje Mrtvega morja.
V Palestino je šla družba 20 učenjakov prirodznancev, zbranih iz Francije, Belgije, Nemčije, Anglije in Amerike, da raziskavajo Mrtvo morje. Najeli so edini parnik, ki vozi po Mrtvem morju za nedoločen čas, na katerem so se stalno naselili. Družba namerava že dosedaj znane lastnosti morja temeljito preiskati. Znano je namreč, da so se na mestu, kjer je danes morje, katero je 75 km dolgo in 16 km široko, nahajala mesta. Morje je nastalo na ta način, da je glavni dotok, reka Jordan, premenil svojo strugo in napolnil globoko kotlino do vrha. Morje leži 436 m pod gladino Sredozemskega morja in vsebuje njegova voda 26,25% soli, med tem ko ima navadna morska voda le 4% soli. Zato je tudi specifična teža te vode petkrat večja kakor navadne morske vode. V morju ne živi nobena riba, sploh nobena vodna žival in ne raste nobena rastlina. Tla so iz asfalta in soli. Verjetno pa je, da mora biti ta voda v izredni meri zdravilna in se namerava na podlagi raziskovanj omenjene družbe napraviti ob morju več zdravilnih kopališč.

Ruski „Sokol“. Petrograjski „Sokol“ je sklenil na občnem zboru, da prične letos vsestransko razširjanje in ustanavljanje sokolskih društev po Rusiji. V ta namen so poslali na lastne stroške osnivalce in vaditelje po celi Rusiji. — Starostom „Sokola“ so izvolili poslanca v dumi Gizikega, ki se je minolo poletje udeležil slovenskega shoda v Pragi.

Usoda cesarske hčere. Grofico La Pomiere, hčerko Napoleona III. so našli policaji v njenem stanovanju na pol izstradano na gnjusnem ležišču, okrog katerega so podgane trgale cele šope bankovcev. Zblaznelo revico so odpeljali v bolnico.

Prva slovenska trgovina

Pevc & Koželj

**Manufakturno, galanterijsko
in specerijsko blago**

na debelo in drobno.
Zaloga moke V. Majdiča ter zaloga železnine

V KOČEVJU

v hiši slovenske „Kočevske posojilnice“.